

Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa
Pana mgra Patryka Szczepkowskiego
pt.: *Koncepcja monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji*
w mediach społecznościowych,
Liczba stron - 286

1. Wybór tematu i tytuł rozprawy

Zgodnie z uchwałą nr 108/RDN NoB/2024 z dnia 30 października 2024 r. przedkładam recenzję dysertacji doktorskiej mgr. Patryka SZCZEPKOWSKIEGO pt. „*Koncepcja monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji w mediach społecznościowych*”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Bogusława Jagusiaka oraz promotora pomocniczego dra inż. Romualda Hoffmanna, prof. WAT.

Jej Autor podjął rozważania naukowe w zakresie bezpieczeństwa informacyjnego. Za cel przyjął wypełnienie luki związanej z monitorowaniem i przeciwdziałaniem dezinformacji występującej w mediach społecznościowych. Skoncentrował się przede wszystkim na informacji otrzymywanej przez odbiorcę i badaniem jej prawdziwości. Uznał, że jego podejście powinno odprowadzić do zwiększenia świadomości i krytycznego myślenia przez użytkowników, a tym samym większej czujności i odporności na dezinformację. Założył, że opracowana przez Niego koncepcja doprowadzi do poprawy stanu bezpieczeństwa informacyjnego poprzez redukcję dezinformacji i jej skutków.

Przestawione przez Doktoranta powody podjęcia wysiłku badawczego nad monitorowaniem i przeciwdziałaniem dezinformacji należy uznać za uzasadnione, zaś samą problematykę badawczą za istotną z punktu widzenia nauki i praktyki. Wybór tematu rozprawy Doktorant uzasadnił własnymi zainteresowaniami badawczymi oraz ogólnym brakiem wystarczającego zainteresowania podobną tematyką badawczą, widocznym w deficycie

opracowań naukowych na temat dezinformacji. Słusznie zauważył, że literatura odnosi się głównie do problemu dezinformacji nie poświęcając jednocześnie należytej uwagi umiejętności krytycznego myślenia i analizy informacji.

W związku z powyższym stwierdzam, że tematyka recenzowanej rozprawy doktorskiej została dobrana właściwie, a sam wybór dobrze wpisuje się w aktualne tendencje badawcze stanowiąc uzupełnienie szerszego zagadnienia bezpieczeństwa informacyjnego. Zgadzam się przy tym z Autorem, że wartością dodaną dysertacji jest wykorzystanie narzędzia VOSviewer w celu przeprowadzenia analizy literatury, koncentrując się na słowach kluczowych publikacji naukowych oraz wykorzystanie metody kwestionariusza ankiety, w celu zbadania opinii społeczeństwa na temat dezinformacji w mediach społecznościowych.

Zawarte w recenzowanej rozprawie rozważania dowodzą, że Autor jest znawcą analizowanej problematyki, a założony cel został osiągnięty, co potwierdza lektura opracowania.

2. Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Nie ulega wątpliwości, że Autor ma zupełną rację twierdząc, że dezinformacja w mediach społecznościowych, ochrona użytkowników przed nią oraz zapewnienie bezpieczeństwa informacyjnego państwa, w dobie wyzwań związanych z cyfrową komunikacją, są ważnymi zagadnieniami badawczymi. Przedstawione w rozprawie powody badania dezinformacji w mediach społecznościowych, a także mechanizmów ochrony, procesów jej monitorowania i przeciwdziałania są bardzo dobrze uargumentowane. Niejasne jednak jest stwierdzenie dotyczące trudności w ograniczaniu działania mediów społecznościowych, które warunkują skoncentrowanie się Doktoranta na koncepcji monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji w mediach społecznościowych. Mimo to przyjęta perspektywa badawcza jest należycie wyjaśniona i uzasadniona. Autor słusznie podkreślił, że użytkownicy mediów społecznościowych mogą pełnić istotne role w funkcjonowaniu państwa, tym samym są narażeni na ekspozycję na dezinformację, co przyczynić się może do błędnych decyzji, zaniechania decyzji lub ich braku. Zwrócił uwagę na fakt, że informacja jest dzisiaj towarem kluczowym dla zapewnienia bezpieczeństwa informacyjnego, podkreślając jednocześnie, że problemy związane z informacją dotyczą nie tylko bezpieczeństwa informacyjnego, ale również wszystkich użytkowników mediów społecznościowych. W konsekwencji dezinformacja jest współcześnie jednym z najważniejszych zagrożeń, co jest szczególnie widoczne we wpływie mediów

społecznościowych na decyzje podejmowane przez społeczeństwo i uznawaniu w wyniku błędów poznawczych nieprawdy za jedyną słuszną prawdę.

Jak już wcześniej zaznaczono, problematyka rozprawy nie została szeroko podjęta w polskim piśmiennictwie naukowym, więc mgr Patryk Szczepkowski uznał za uzasadnione pogłębienie badań, aby dostarczyć teorii oraz propozycji poprawy stanu bezpieczeństwa informacyjnego.

Uważam, że ramy analizy rozprawy zostały zakreślone prawidłowo, a przyjęta cezura czasowa została pracy jest należycie wyjaśniona i uzasadniona. Rozprawę uznaję za wartościową ze względu na jej aktualność, istotną wartość poznawczą i użyteczną.

Generalnie, istotną zaletą recenzowanej rozprawy jest skuteczne uzupełnienie luki w literaturze naukowej oraz uporządkowanie wiedzy teoretycznej na temat dezinformacji w mediach społecznościowych w prezentowanej perspektywie badawczej.

3. Ocena metodologiczna i merytoryczna.

Autor rozprawy sformułował jedną hipotezę główną: Dezinformacja w mediach społecznościowych stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa informacyjnego państwa oraz pięć hipotez szczegółowych. Do rozwiązania problemów badawczych i sprawdzenia hipotez Doktorant wykorzystał pięć metod badawczych: metoda analizy i krytyki piśmiennictwa; metody statystyczne; metodę sondażu diagnostycznego; metodę analizy i konstrukcji logicznej oraz metodę analizy strategicznej. Wykorzystane techniki badawcze to: ankieta, analiza dokumentów i techniki statystyczne.

Wartością dodaną recenzowanej rozprawy jest autorska koncepcja monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji, ukazująca możliwość wykorzystania logiki formalnej i nieformalnej do rozpoznawania dezinformacji. Zgadzam się z Autorem, że stanowi ona innowacyjne podejście do problemu przeciwdziałania dezinformacji w mediach społecznościowych. Dla dyscypliny nauk o bezpieczeństwie istotny jest schemat postępowania w wykrywaniu dezinformacji, który może być wykorzystany w tradycyjny zarówno przez człowieka, jak również z wykorzystaniem sztucznej inteligencji.

Wyłożona przez Autora metodologia badań umożliwiła realizację założeń badawczych, więc z metodologicznego punktu widzenia, podjęte i przeprowadzone rozważania w pracy należy ocenić pozytywnie.

Bibliografia recenzowanej rozprawy liczy 11 stron (s. 268-278). Składa się z pozycji zwartych, które zostały zapisane jako „pozycje książkowe” (56); artykułów w czasopismach

(36 pozycji); aktów prawnych i norm (15 pozycji) oraz stron i komunikatów internetowych (77 pozycji). Bibliografia została sporządzona właściwie. Jej dobór również należy uznać za poprawny i uzasadniony. W toku wywodu znajduje ona właściwie wykorzystanie.

Struktura recenzowanej rozprawy odpowiada jej tytułowi. Sama dysertacja zalicza się do obszernych opracowań. Liczy 286 stron (278 nie licząc spisu rysunków, tabel i streszczeń w językach polskim i angielskim).

Struktura pracy jest właściwa dla tego rodzaju opracowań, a rozdziały zachowują proporcje. Spis treści jest czytelny i poprawny. Przyjęty podział treści systematyzuje kolejność poszczególnych rozważań oraz ułatwia przechodzenie w toku lektury od treści ogólnych do bardziej szczegółowych.

Doktorant nie poświęcił wiele miejsca rozważaniom wstępnym, lecz nie należy tego traktować jako uchybienie, gdyż dokładną i kompleksową analizę założeń badawczych zawarł w rozdziale pierwszym. Wstęp liczy 6 stron (5-10), zawiera określenie celu pracy, charakterystyki jej struktury, wyraźne wskazanie, na czym polega wkład wyników przeprowadzonych badań w rozwój dyscypliny naukowej, w której Autor ubiega się o nadanie stopnia naukowego oraz uzasadnienie wyboru problematyki rozprawy doktorskiej (s. 7-8).

Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym, mającym charakter metodologiczny, scharakteryzował genezę problemu; przedmiot i cel badań; problem badawczy i hipotezy; metody i techniki badawcze; piśmiennictwo i organizację badań. Drugi stanowi charakterystykę bezpieczeństwa informacyjnego. Podkreślił w nim znaczenie komunikacji wykorzystującej Web 2.0 dla użytkowników mediów społecznościowych, przeprowadzając analizę elementów bezpieczeństwa informacyjnego z wykorzystaniem oprogramowania VOSviewer, a także znaczenie kultury bezpieczeństwa dla bezpieczeństwa informacyjnego. Trzeci z kolei stanowi analizę i opis dezinformacji z ponownym wykorzystaniem oprogramowania VOSviewer. Zawiera również wartościową analizę fałszywych informacji pozwalającą na ukazanie znaczenia dezinformacji w sferze informacyjnej oraz ukazuje aspekty psychologiczne i systemy myślenia jednostki. Rozdział czwarty zawiera badania sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem ankiety, klasycznej ścieżki wnioskowania, nieparametryczny test statystyczny χ^2 , wskaźnik V Cramera, współczynnik kontyngencji C-Pearsona i skorygowany współczynnik kontyngencji C-Pearsona.

Rozdział piąty zawiera koncepcje monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji. Doktorant przeprowadził analizę porównawczą istniejących sposobów przeciwdziałania dezinformacji takich jak GDI (*Global Disinformation Index*), RESIST oraz metody SIFT11, w celu ukazania podobieństw i różnic względem koncepcji monitorowania

i przeciwdziałania dezinformacji. W dalszej kolejności zamieścił analizę wypowiedzi wykorzystując podproces weryfikacji wypowiedzi, uwzględniający logikę nieformalną – schematy Waltona oraz logikę formalną – metodę zero-jedynkową.

Rozdział szósty poświęcił ocenie możliwości implementacji własnej autorskiej koncepcji. Do tego celu wykorzystał analizę SWOT, aby ukazać mocne, słabe strony oraz szanse i zagrożenia wynikające z implementacji opracowanej koncepcji w środowisko rzeczywiste. Ponadto przedstawił obszary i kierunki rozwijania koncepcji i przeprowadzenia dalszych badań. Doktorant uznał, że jest to jedna z ważniejszych części Jego rozprawy, gdyż zawiera wnioski praktyczne nadające pracy oryginalnego charakteru.

Pozytywnie oceniam zastosowanie wprowadzeń i podsumowań w każdym rozdziale, szczególnie w pracy o niemałej objętości, co nadało jej atrakcyjności i ułatwiło zapoznanie się z treścią. Oceniając poszczególne rozdziały merytoryczne recenzowanej rozprawy doktorskiej, należy zaznaczyć, że każdy obejmuje różne konteksty dezinformacji, co pozwoliło Doktorantowi na całościowe przedstawienie analizowanego problemu.

W zakończeniu, stanowiącym uwieńczenie rozprawy, mgr Patryk Szczepkowski w prawidłowy sposób podsumował wyniki przeprowadzonych badań i zweryfikował hipotezy.

Doktorant wykazuje się rozległą wiedzą w analizowanej tematyce. Poprawnie wyciąga wnioski i charakteryzuje wybrany temat, co świadczy o opanowaniu całości materii związanej z bezpieczeństwem informacyjnym. Badania naukowe w tematyce wybranej na potrzeby dysertacji doktorskiej zostały przeprowadzone sumiennie i rzetelnie. Właściwie przeprowadzona kwerenda aktów prawnych i literatury przedmiotu podnosi wartość naukową dysertacji. Tekst rozprawy jest spójny merytorycznie, kolejne kwestie są ze sobą właściwie powiązane. Strukturę rozprawy oceniam jako prawidłową i odzwierciedlającą najważniejsze zagadnienia omawianej problematyki. Cel rozprawy, przedmiot badań, główny problem badawczy, problemy szczegółowe oraz hipotezy są ze sobą ściśle skorelowane, co zasługuje na szczególne docenienie oraz świadczy o opanowaniu przez Doktoranta warsztatu metodologicznego.

Konkludując, nie wnoszę innych zastrzeżeń dotyczących toku badań przeprowadzonych przez Doktoranta. Stwierdzam przy tym, że recenzowana rozprawa zasługuje na ocenę pozytywną merytoryczną i metodologiczną.

4. Ocena formalnej strony rozprawy

Narracja w pracy jest spójna, a język jest poprawny i komunikatywny. Sposób prowadzenia narracji potwierdził dobrą znajomość podjętej problematyki. Podjęte przez Doktoranta wysiłki badawcze przyniosły rezultat, który należy uznać za naukowo poprawny. Zasadniczy cel rozprawy został zrealizowany, a przedstawione koncepcje poszukiwań nowych rozwiązań należy ocenić pozytywnie, również w zakresie pisarskiego ujęcia wyników badań. Doktorant potrafi korzystać ze zgromadzonego materiału źródłowego oraz wyników przeprowadzonych badań w formie wymaganej dla prac naukowych. Zauważalne niedociągnięcia edytorskie nie wpływają na poziom prowadzonego logicznie procesu badawczego.

Doktorant opanował techniki pisania pracy naukowej w wystarczającym stopniu. Nie mam zastrzeżeń do warsztatu zaprezentowanego w spisie treści i odsyłaczach. Źródła zostały wykorzystane z zachowaniem poprawności metodologicznej. Właściwie posługuje się terminologią stosowaną w ramach dyscypliny nauki o bezpieczeństwie. Swobodnie porusza się w literaturze przedmiotu. Chętnie zajmuje własne stanowisko i zdecydowanie wyraża własne poglądy.

Przypisy są dobrze skonstruowane, zawierają odniesienia do relewantnych dokumentów i literatury. Praca jest nimi obficie opatrzona, same odwołania są właściwie dobrane, a przywoływane stanowiska rzetelnie przedstawione. Generalnie, warsztat naukowy rozprawy nie budzi zastrzeżeń.

5. Problemy do wyjaśnienia

- Stan badań nad dezinformacją w Polsce.
- Fact-checking w Polsce i na świecie.

6. Konkluzja końcowa i ocena końcowa

Podsumowując, oprócz zgłoszonych drobnych uwag i sugestii zawartych w niniejszej recenzji, pozytywnie oceniam recenzowaną pracę.

Uważam, że rozprawa doktorska autorstwa Pana magistra doktorskiej mgr. Patryka Szczepkowskiego pt. „*Koncepcja monitorowania i przeciwdziałania dezinformacji w mediach*

społecznościowych” spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.), tj.:

- rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej,
- przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- do rozprawy doktorskiej dołączone zostało streszczenie w języku angielskim.

W związku z powyższym jako recenzent niniejszej pracy, wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

